

7 FEBRUARI 2024

OPEN BRIEF aan allen betrokken bij OPVOEDING, ONDERWIJS en BEHANDELING van KINDEREN met ONTWIKKELINGSSTOORNISSEN zoals Developmental Coordination Disorder (DCD), Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), Autismespectrumstoornis (ASS) en LEERSTOORNISSEN zoals dyslexie en dyscalculie.

Geachte lezer,

Met dit schrijven willen wij uw aandacht vestigen op een wildgroei van behandelingen aangeboden aan kinderen met ontwikkelings- en leerstoornissen waarvoor er geen bewijs van werkzaamheid bestaat. Wij ondersteunen hierin het initiatief van onze Belgische collega's en hebben de Belgische open brief – met goedkeuring - aangepast aan de Nederlandse situatie.

Een van deze ontwikkelingsstoornissen, Developmental Coordination Disorder (DCD) geeft problemen in de motorische coördinatie. Gezien DCD vaak samen voorkomt met andere ontwikkelings- en leerstoornissen (bv. Autismespectrumstoornis, Attention Deficit Hyperactivity Disorder, dyslexie, en dyscalculie) werd vroeger gesuggereerd dat motorische problemen aan de grondslag konden liggen van deze verschillende stoornissen.

Bij verschillende behandelmethoden zoals MESKERtherapie, Bodymap, BrainGym, Reflexintegratie Therapie (bvb. INPP, Masgutova methode), Sensory Integration volgens Ayres en Kritische Ontwikkelingsbegeleiding volgens Hendrickx, worden motorische oefeningen gebruikt in de veronderstelling dat deze kunnen helpen om de hersenen te "herprogrammeren". Deze behandelmethoden beweren ook te helpen bij de behandeling van lateralisatie problemen. Lateralisatie verwijst naar de ontwikkeling van handvoorkeur, links-rechts richting bij het lezen, schrijven en/of rekenen. Meer dan ooit merken we dat lateralisatie problemen vaak een reden zijn voor doorverwijzing naar de kinderfysiotherapeut, kinderergotherapeut of kinderoefentherapeut. Er bestaat echter geen eenduidige relatie tussen lateralisatie en ontwikkelingsstoornissen.

Belangrijk is echter dat er geen enkel wetenschappelijk bewijs bestaat dat ontwikkelingsproblemen verbeterd kunnen worden met de eerder genoemde behandelmethoden. Deze methoden zijn veelal gebaseerd op verouderde en

achterhaalde neurologische inzichten en verstrekken misleidende informatie over oorzaken van leer- en ontwikkelingsstoornissen. Ze wekken de illusie dat kinderen 'genezen' kunnen worden, wat tot grote teleurstelling kan leiden als dit niet lukt. Daarom zien wij, als professionals op dit gebied, geen enkele reden om deze methoden te blijven gebruiken, promoten of onderwijzen. Voor de behandelmethodes gebaseerd op reflexen geldt bijvoorbeeld dat zij er vanuit gaan dat reflexen een dominante rol spelen in de functie van het zenuwstelsel. De afgelopen decennia leerden we echter dat het brein geen reflexmachine is, maar een creatief en complex functionerend systeem, dat vooral werkt op basis van spontane activiteit in grote hersennetwerken. De behandelmethodes waarvoor wel bewijs bestaat over de werkzaamheid zijn dan ook alle gebaseerd op de principes van de kinderen zelf te laten uitproberen, zelf te oefenen en zo hun eigen beste bewegingsstrategieën te laten vinden.

We merken echter dat verschillende hulpverleners en scholen juist de methodes, die gebaseerd zijn op achterhaalde en niet-werkzame principes, actief promoten, onder andere via websites en sociale media. Sommige van deze methodes worden momenteel zelfs geaccrediteerd onder andere binnen de kwaliteitszorg van de fysiotherapie, oefentherapie en ergotherapie. In de aanloop tot ons schrijven hebben de fysiotherapeutische beroepsverenigingen SKF en KNGF verklaard het geaccrediteerde scholingsbestand te controleren op de aanwezigheid van scholing die deze methodes bevat. Worden deze methodes aangetroffen dan zal accreditatie worden beëindigd per eerstvolgende mogelijkheid.

Pseudowetenschappelijke lezingen en trainingen worden aangeboden aan scholen, ouders, kinderdagverblijven en therapeuten. Verschillende scholen en ondersteuningsnetwerken besteden dan ook middelen aan training in deze methoden. Bijgevolg stellen leerkrachten zonder enige (para)medische opleiding uitgebreide 'rapporten' op en bevelen ze bepaalde oefeningen aan die cruciaal zouden zijn voor de verdere ontwikkeling van het kind. Dit kan leiden tot onnodige ongerustheid bij ouders en in sommige gevallen tot gebrek aan doorverwijzing met te late of gemiste diagnoses tot gevolg. Er zijn internationaal aanvaarde Europese richtlijnen (Blank et al., 2019) waarin deze behandelmethoden vanwege het gebrek aan wetenschappelijk bewijs niet aanbevolen worden. Hoewel verre van volledig, kunnen voor sommige ontwikkelingsstoornissen andere informatiebronnen geraadpleegd worden om evidence-based informatie en richtlijnen te krijgen (b.v. via de Nederlandse [Richtlijndatabase](https://richtlijnen.nl).nl). Door middel van klinisch onderzoek zijn we allemaal toegewijd

om voortdurend bij te dragen aan de verbetering van deze richtlijnen. Daarnaast geeft de Kennisrotonde van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) op onderzoek gebaseerde antwoorden op vragen uit het onderwijsveld.

Scholen, ouders en zorgverleners, waaronder jeugdartsen, kinderartsen, kinderneurologen, kinderpsychiaters en expertisecentra voor onderwijs en zorg, moeten zich ervan bewust zijn dat er geen wetenschappelijk bewijs is dat deze methodes effectief zijn om kinderen met ontwikkelings- en leerstoornissen te helpen en dat deze kinderen dus behandeling en ondersteuning missen die wel bewezen effectief is. Er zijn duidelijke overheidsrichtlijnen nodig voor professionele zorgverleners en onderwijsinstellingen, zodat deze methodes niet langer worden aangeboden als oplossing voor ontwikkelings- en leerstoornissen. Naar onze mening dienen de overheid en de beroepsorganisaties ervoor te zorgen dat de schaarse middelen voor onderwijsondersteuners, ergo- oefentherapeuten en kinderrfysiotherapeuten efficiënt worden gebruikt en niet worden besteed aan pseudowetenschappelijke methoden.

We betreuren het dat de overheid dergelijke zorg en ondersteuning financiert. Wij hopen dat u onze aanbevelingen ter harte neemt, en zijn bereid om hierover met u in overleg te gaan.

Met de meeste hoogachting,

Prof. dr. Mijna Hadders-Algra

Emeritus hoogleraar ontwikkelingsneurologie en hoofdredacteur van het boek Kinderrevalidatie, UMCG, Groningen

Dr. M.M. Schoemaker

Universitair Hoofddocent, Bewegingswetenschappen, UMCG, Groningen

Dr. Anneloes Overvelde

Kinderrfysiotherapeut, docent SchrijvenNL

Hoogleraren

Prof. dr. Jules Becher

Emeritus hoogleraar kinderrevalidatiegeneeskunde, Amsterdam UMC, Amsterdam

Prof. dr. Paul J. M. Helders

Emeritus hoogleraar klinische gezondheidswetenschappen, in het bijzonder de kinderfysiotherapie, Universiteit Utrecht; voormalig Hoofd kinderbewegingscentrum, Universitair Medisch Centrum/Wilhelmina Kinderziekenhuis, Utrecht

Prof. em. dr. Paul A. Kirschner dr.h.c.

Emeritus Professor Onderwijspsychologie, Open Universiteit en Gastprofessor Onderwijswetenschappen, Thomas More Hogeschool

Prof. dr. D.A.V (Aryan) van der Leij

Emeritus hoogleraar Orthopedagogiek van de Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. Ernest van Lieshout

Emeritus hoogleraar orthopedagogiek met betrekking tot onderwijsleerproblemen Vrije Universiteit, Amsterdam

Prof. dr. J.M.H. de Moor

Emeritus hoogleraar kinderrevalidatie Radboud UMC Nijmegen. Projectleider duurzaamheid school tuinieren

Prof. dr. Ria Nijhuis-van der Sanden

Emeritus hoogleraar paramedische wetenschappen en redacteur van het boek Kinderfysiotherapie

Prof. dr. E. Rameckers

Emeritus professor revalidatie en fysiotherapie, UHasselt, België

Prof. dr. A.J.J.M. Ruijsenaars

Emeritus Hoogleraar Orthopedagogiek Rijksuniversiteit Groningen

Stuurgroep DCD**Hester Herweijer**

Kinderrevalidatiearts, Kinderrevalidatie van Revalidatie Friesland

Annelies de Hoop MEd

Ergotherapeut- begeleider passend onderwijs

Jolien van den Houten MHPE, BScOT

ICAN CO-OP associate

Prof. dr. Marian Jongmans

Hoogleraar Pedagogiek i.h.b. de Gehandicaptenzorg, Universiteit Utrecht

Dr. Johannes Noordstar

Voorzitter Platform Kinderoefentherapie, voorzitter paramedische werkgroep DCD, lid stuurgroep DCD

Dr. Heleen Reinders-Messelink

Senior onderzoeker, Kinderrevalidatie van Revalidatie Friesland

Prof. dr. Bert Steenbergen

Behavioural Science Institute, Faculteit der Sociale Wetenschappen, Radboud Universiteit, Nijmegen

Roselin van der Torren

Jeugdarts, Hecht

Dr. Chiel Volman

Bewegingswetenschapper, Assistent professor, departement Educatie en Pedagogiek, Universiteit Utrecht

Fysiotherapie**Dr. H. Kiers**

Voorzitter Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF)

Marloes Meurs MSc MBA

Bestuurslid Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF)

Nederlandse Vereniging voor Kinderfysiotherapie

Jacqueline Lohle-Akkersdijk MPPT

Kinderfysiotherapeut, penningmeester NVFK

Dr. Jacqueline Nuysink

Kinderfysiotherapeut, voorzitter NVFK

Eefke Vonk

Kinderfysiotherapeut, secretaris NVFK

Jorina de Vrij – Dogterom

Kinderfysiotherapeut, bestuurslid Beroepsbelangen NVFK

Yvonne Wilborts

Kinderfysiotherapeut MSc, Rijndam Revalidatie, bestuurslid NVFK

Onderzoeksnetwerk Nederlandse Vereniging voor Kinderfysiotherapie

Ryan Beekhuizen

Onderzoeker Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht
Minor Kind in Beweging, Hogeschool Utrecht

Dr. Manon Bloemen

Onderzoeker Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht
Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Dr. Eline Bolster

Onderzoeker Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht
Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Dr. Marike Boonzaaijer

Onderzoeker Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht
Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Dr. Lieke Dekkers

Docent en onderzoeker HAN university of Applied sciences

Dr. Menno van der Hulst

Kinderfysiotherapeut, LUMC, Basaltrevalidatie

Kim Kant-Smits

Kinderfysiotherapeut en onderzoeker bij het Wilhelmina Kinderziekenhuis, UMCU

Masteropleiding Kinderfysiotherapie Avans+ Breda**Dr. Wendy Aertssen**

Kinderfysiotherapeut, hoofddocent en lector Avans+

Thijs Janssen MSc

Opleidingsmanager Master Pediatric Physical Therapy Avans+

Erika Velders

Kerndocent Master Pediatric Physical Therapy Avans+

Masteropleiding Kinderfysiotherapie Hogeschool Utrecht**Barbara Engels MSc**

Promovendus Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht

Dr. Anjo Janssen

Hogeschooldocent Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Barbara Kölzer

Hoofd Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Dr. Imke Suir

Onderzoeker Lectoraat Leefstijl en Gezondheid, Hogeschool Utrecht

Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Dr. Ingrid van der Veer

Masteropleiding Fysiotherapie Specialisatie Kinderfysiotherapie, Hogeschool Utrecht

Ergotherapie Hogeschool van Amsterdam**Koen van Dijk Msc OT**

Kinderergotherapeut, Docent-onderzoeker Lectoraat Ergotherapie: Participatie en Omgeving, programma-coördinator afstuderen, Lid Adviesraad Kind en Jeugd Ergotherapie Nederland

Dr. Margo van Hartingsveldt

Lector Ergotherapie – Participatie en Omgeving

Inge van der Leij-Hemmen MSc

Lid Adviesraad Kind en Jeugd Ergotherapie Nederland, Docent/ontwikkelaar Specialisatie Kinderergotherapie Ergotherapie Nederland, Docent/onderzoeker Hanzehogeschool Groningen opleiding Ergotherapie

Drs. Els Spaargaren

Voorzitter Adviesraad Kind en Jeugd, Ergotherapie Nederland, Paramedisch manager en kinderergotherapeut vanuit de kinderrevalidatie, Amsterdam UMC.

SchrijvenNL**Ingrid van Bommel MPPT**

Kinderfysiotherapeut, docent

Simone Feenstra

Leerkracht PO, pedagoog

Deti Steeman M EN

Kinderroefentherapeut

Roessingh centrum voor revalidatie**Drs. W.D.C. Gaykema**

Revalidatiearts, medisch manager sector kinderrevalidatie, Roessingh centrum voor revalidatie

Individuele personen

Drs. T.K. de Groot

Eigenaar THEMA – spelen met gedrag

Marit Baken MSc

Kinderergotheapeut

Renate Olivier

Ergotheapeut

Jantine Witteveen

Ergotheapeut en ambulant begeleider, Steunpunt Onderwijs Noord, Drachten

Nienke Bruining

Kinderergotheapeut, werkzaam voor het passend onderwijs

Marielle Lankhorst MSc

Kinderfysiotheapeut Cedin

Referenties

Blank R, Barnett AL, Cairney J, Green D, Kirby A, Polatajko H, et al. International clinical practice recommendations on the definition, diagnosis, assessment, intervention, and psychosocial aspects of developmental coordination disorder. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 2019;61:242-85.

https://richtlijndatabase.nl/richtlijn/adhd_bij_kinderen/startpagina_-_adhd_bij_kinderen_en_jongeren.html

<https://kce.fgov.be/nl/publicaties/alle-rapporten/behandeling-van-autisme-bij-kinderen-en-jongeren-klinische-praktijkrichtlijn>

Kennisrotonde. (2023). *Heeft het in de kleuterklas inzetten van oefeningen gericht op lateralisatie een positief effect op het lateralisatieproces in de hersenen en taal/schrijfvaardigheid?* 9 oktober 2023.

Kennisrotonde. (2017). *Wat is het effect van reflextherapie op leer- en gedragsproblemen van leerlingen op de basisschool?* (KR.164). Update 7 augustus 2022.